

Muhamed Cimirotić*

ODGOVOR NA TUŽBU – dužnost ili pravo, od prijema ili od dostave tužbe?

Sažetak

Koncept parničnog postupka, u domaćem pravu, je takav da kroz načela postupka, a među njima i načelo kontradiktornosti, uglavnom, obezbjeđuje ravnopravan tretman obje stranke. Odgovor na tužbu je jedna od procesnih ustanova koja, upravo, to omogućuje. Bio je normiran Zakonikom o sudskom postupku u građanskim parnicama Kraljevine SHS iz 1929. godine, potom Zakonima o parničnom postupku FNRIJ/SFRJ – 1957. i 1977., zatim u Federaciji BiH 1998., u Brčko distriktu BiH 2000. godine, te 2003. godine u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, a ovi zadnji zakoni su u ovu ustanovu unijeli bitne novine koje su, dijelom, postupak učinile kvalitetnijim ali i unijele dileme, posebno, u kontekstu ove ustanove i presude zbog propuštanja. S obzirom na sadržaj odredbi o odgovoru na tužbu, pitanja koja traže odgovor i pojašnjenje su: da li je davanje odgovora na tužbu dužnost ili pravo tuženika, te da li rok za dostavu odgovora na tužbu teče od prijema tužbe ili od dostave tužbe tuženiku, od kojih odgovora zavisi donošenje presude zbog propuštanja. To je okosnica ovoga rada.

Ključne riječi: Odgovor na tužbu, prijem, dostava, dužnost, pravo.

*Mr.sc., sudija Kantonalnog suda u Bihaću

Uvod

Zakonima o parničnom postupku u FBiH i RS iz 2003. godine, u odnosu na ranije normiranje odgovora na tužbu, uvedena su nova svojstva, uslovi i posljedice vezani za ovu ustanovu. Normirana je i nova vrsta odluke – presuda zbog propuštanja koja je u uskoj vezi sa odgovorom na tužbu, jer se donosi zbog propuštanja odgovora (uz ostale pretpostavke). Nadalje, dostava odgovora na tužbu po zakonu je dužnost tuženika, a zakon nema instrument da prinudi tuženika da odgovori na tužbu, pa se otvara pitanje: da li je davanja odgovora na tužbu - dužnost ili pravo tuženika?

Jedna odredba zakona propisuje da se odgovor na tužbu dostavlja u roku (tekućem) od prijema tužbe, a druga propisuje da će sud donijeti presudu zbog propuštanja ako tuženik ne dostavi odgovor na tužbu u roku (nakon) dostave tužbe tuženiku na odgovor.

Dakle, opet pitanje: da li je prijem i dostava imaju isto značenje, te da li rok za odgovor na tužbu teče od prijema tužbe ili od dostave tužbe na odgovor?

Uz ovo ide i pitanje uzročno-posljedičnog odnosa odgovora na tužbu i presude zbog propuštanja. Na prednja pitanja ovaj rad je dao cjelovite odgovore, analizom zakonskih rješenja i problema koji se javljaju ili to mogu u sudskoj praksi.

1. Pojam i opća svojstva

Jedno od osnovnih načela parničnog postupka je načelo kontradiktornosti ili obostranog saslušanja stranaka sadržano u staroj pravnoj izreci - *audiatur et altera pars* (neka se čuje i druga strana). „Ovaj princip teži osiguranja ravnopravnosti stranaka pred sudom i obezbjeđenju pribavljanja procesnog materijala od obiju stranaka“¹ U Zakonu o parničnom postupku (bivše FNRJ, SFRJ i FBiH), a i danas u istoimenim zakonima u entitetima BiH, ovo načelo je izraženo kroz zakonsku odredbu da će sud svakoj stranci dati mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke (u različitim fazama postupka i na propisani način). Svoju sadržinu ovo načelo iscrpljuje tokom cijelog postupka – od dostave tužbe tuženiku na odgovor (kada mu se daje prilika, mogućnost da odgovori na tužbu), preko radnji izvan ili na ročištu, do prava na izjavljivanje pravnih lijekova protiv odluka suda. Davanje mogućnosti tuženiku da dostavi odgovor na tužbu samo je jedan od mnoštva propisanih načina ostvarenje načela kontradiktornosti. Šira analiza načela kontradiktornosti nije tema

¹ Više o načelu kontradiktornosti i posebno o odnosu prema dispozitivnoj maksimi u monografiji: S. Omanović „Dispositio u građanskom sudskom postupku“, Pravni fakultet u Mostaru, 2002. str. 273.

ovoga rada, a koji će se zadržati samo na institutu odgovora na tužbu. Odgovor na tužbu, pravno teorijski je „jednostrana defanzivna parnična radnja tuženoga kojom na poziv suda ili po vlastitoj inicijativi iznosi svoj stav o zahtjevima istaknutim u tužbi i o procesnim pitanjima u vezi s tim zahtjevima.“² Odgovor na tužbu je procesna radnja tuženoga kojom tuženi zauzima svoj stav prema tužbi i tužbenom zahtjevu.³ Pravno tehnički odgovor na tužbu je „podnesak kojim tuženi iznosi svoju odbranu,... a zakon izraz odgovor na tužbu upotrebljava i u smislu parničnih radnji kojima tuženi ističe prigovore, kao i drugu odbranu, na ročištu.“⁴ U odgovoru na tužbu tuženi može priznati tužbeni zahtjev.⁵ Može postaviti zahtjev za naknadu parničnih troškova i za prebijanje međusobnih potraživanja, ali ne može druge meritorne (materijalno pravne) zahtjeve, jer iste može tražiti protivtužbom u tekućoj parnici ili posebnom tužbom.⁶ Opširnije o tome u daljem izlaganju. Za podnošenje odgovora na tužbu uvijek su bili propisani rokovi, a njihova pravna priroda i dužina su zavisili od Zakona o parničnom postupku koji je bio na snazi u periodu iz kojega se analizira ova ustanova. Kao procesna ustanova bio je normiran svakim zakonom o parničnom postupku koji je bio u primjeni na ovim prostorima – Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, bivše FNRJ, bivše SFRJ, u FBiH, a zadnji ZPP iz 2003. godine u Federaciji BiH i RS unose bitne novine u ovu ustanovu, što i jeste ključni dio ovoga rada.

2. Odgovor na tužbu prema ranijim zakonima o parničnom postupku

2.1. Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama Kraljevine SHS

U bivšoj Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, bio je na snazi Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama (građanski parnični postupak), od 13. Jula 1929. godine, obnarodnjen u 179.- LXXV, broju Službenih Novina od 03. avgusta 1929. godine (u daljem tekstu – Zakonik).⁷ Ovaj Za-

² S. Triva, „Rječnik građanskog procesnog prava“, Informator, Zagreb, 1968, str. 200.

³ B. Čalića, S. Omanović, „Građansko procesno pravo“, Pravni fakultet Univeziteta u Sarajevu, 2000, str. 202.

⁴ B. Poznić, „Građansko procesno pravo“, (VI i X izdanje), Savremena administracija, Beograd, 1978. i 1987, str. 226. Više vidi kod: B. Poznić – V. Rakić-Vodinić, Građansko procesno pravo, Beograd, 2010, str. 284. i dalje.

⁵ „Svaki odgovor na tužbu koji ne sadrži priznanje tužbenog zahtjeva, predstavlja njegovo osporavanje.“
⁷ Vrhovni vojni sud II G-110/67 (T. Račić, V. Tanasković, ZPP SFRJ sa komentarom i sudskom praksom, Književne novine, Beograd, 1977, str. 524.).

⁶ Vidi M. Dika, J. Čizmić, „Komentar Zakona o parničnom postupku FBiH“, Sarajevo, 2000, str. 476.

⁷ Uređeni tekst Zakonika sa registrom pojmova - autor Dr. Mihailo Ilić, Izdavačka knjižarnica Gece Kona, Beograd, 1929. godine. Tekst Zakonika, koji je korišten za ovaj rad, je pisan u pismu latinica sa narječjem ekavskim. Kraljevina SHS je promijenila ime u Kraljevina Jugoslavija (Oktobar 1929).

konik⁸ je detaljno normirao pravnu ustanovu odgovor na tužbu, sa izvjesnim specifičnostima, pa će one ukratko biti izloženo odvojeno od izlaganje ove ustanove prema kasnijim zakonima o parničnom postupku. O odgovoru na tužbu relevantne odredbe Zakonika bile su :

- § 325. stav 1. - „Predsednik veća, kojemu je pravna stvar upućena, određiće na osnovu tužbe ročište za usmenu raspravu.“
- § 326. stav 1. - „Prvo će se ročište tako odrediti, da između dostave tužbe i ročišta bude od prilike rok od petnaest dana.“
- § 338. – „Ako prema rezultatima prvoga ročišta bude potreba odrediti usmenu spornu raspravu, sudija, kojemu je povereno držanje prvoga ročišta, odmah će na ročištu naložiti tuženiku zaključkom da odgovori na tužbu i odrediti mu rok za predaju odgovora, koji će odmeriti prema okolnostima pojedinog slučaja, ali ne duži od četiri nedelje. Na tužbu će se odgovoriti pripremnim podneskom. Taj podnesak ima da sadrži...“.

Iz citiranih odredbi se primjećuje da je dostava tužbe tuženiku obavezna procesna radnja suda, bez obzira da li će sud kasnije naložiti tuženiku da odgovori na tužbu, (arg. iz § 326. stav 1.). Prije prvog ročišta sud obavezno dostavlja tužbu tuženiku, ali tada sud ne traži od tuženika da odgovori na tužbu, nego će to traženje zavisiti od ishoda prvoga ročišta i ukazane potrebe zakazivanja usmene sporne rasprave (glavne rasprave). Stoga, ako se za njom ne ukaže potreba (jer se postupak na prvom ročištu okonča) tada traženje od tuženika da odgovori na tužbu nije obavezna radnja suda (jer na prvom ročištu postupak se može okončati poravnanjem, odbacivanjem tužbe, presudom na osnovu priznanja, odricanja ili izostanka). Međutim, ako se prema rezultatima prvoga ročišta ukaže potreba za usmenom spornom raspravom (glavna rasprava), onda je sud dužan naložiti tuženiku da odgovori na tužbu (prema § 338. st.1.). Dakle, tada postoji dužnost suda da od tuženika traži odgovor na tužbu, jer Zakonik propisuje „...sud će naložiti tuženiku da odgovori na tužbu...“. Riječi „sud će...“ znače dužnost suda, a riječi „...naložiti tuženiku...“ upućuje da je Zakonik time imao uvidu dužnost tuženika da dostavi odgovor na tužbu, jer sud stranci može „naložiti“ samo vršenje dužnost (a ne prava). Uistinu, Zakonik tu dužnost nije izričito propisao kao „dužnost“, ali u kontekstu rečenice riječ „naložiti“ upućuje na taj zaključak.⁹ Osim toga i §

⁸ Detaljno o ovome Zakoniku vidi: S. Omanović, „ Dispositio u građanskom sudskom postupku“, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ Mostar, 2002. str. 99 i dalje.

⁹ Kasniji Zakoni o parničnom postupku (od 1957. - 1998., FNRJ, SFRJ, FBiH) su imali odredbu da sud može „zatražiti“ od tuženika da dostavi odgovor na tužbu, dakle ne „naložiti“, a ova radnja suda „zatražiti“ odnosno „naložiti“ upućuje i na pravnu prirodu radnje (odgovor) koju treba izvršiti tuženik – da li je ona pravo odnosno dužnost.

338 st.2. propisuje „Na tužbu će se odgovoriti...“, znači Zakonik to smatra dužnošću (će se...), a dalje normira da „...taj podnesak (odgovor) ima da sadrži..., dakle, Zakonik nalaže i sadržaj odgovora na tužbu. Prednje upućuje na zaključak da je Zakonik, davanje odgovora na tužbu, smatrao kao dužnost tuženika. Ako tuženik ne dostavi („ne preda“), odgovor na tužbu u roku, tužitelj može predložiti da sud donese presudu zbog propuštanja, a sud će je donijeti ako tužbeni „navodi nisu opovrgnuti dokazima koji se već pred sudom ili činjenicama koje su kod suda opšte poznate“(§ 492. i 494.). Iz prednjih odredbi Zakonika se vidi da odgovor na tužbu kao procesna ustanova iz toga doba, ipak, ima posebnosti u odnosu na kasnije i današnje propise.

2.2. Zakoni o parničnom postupku FNRJ, SFRJ i FBiH

U Zakonu o parničnom postupku (FNRJ), Zakonu o parničnom postupku (SFRJ), Zakonu o parničnom postupku Federacije BiH (iz 1998.),¹⁰ ustanova „odgovor na tužbu“ je bila normirana odredbom istovjetnog sa držaja, koja je glasila :

„Ako predsjednik vijeća smatra da se na temelju tužbe može dalje postupati, zakazat će, u pravilu, pripremno ročište i narediti da se primjerak tužbe dostavi tuženiku... Prije zakazivanja pripremnog ročišta predsjednik vijeća može zatražiti od tuženika da podnese odgovor na tužbu, ako bi zbog složenosti spora ili zbog većeg broja zahtjeva stavljenih u tužbi bilo svrsishodno da se tuženik pismeno izjasni o navodima tužbe. Odgovor na tužbu podnosi se u roku koji odredi predsjednik vijeća, ali taj rok ne može biti duži od 15 dana od dostave tužbe. Iznimno, s obzirom na osobite okolnosti slučaja, taj rok može biti i do 30 dana. Ako tuženik podnese odgovor na tužbu, predsjednik vijeća ocjenit će je li s obzirom na prijedloge i navode stranaka potrebno zakazati pripremno ročište ili se može zakazati odmah ročište za glavnu raspravu. Ako tuženik u određenom roku ne podnese odgovor na tužbu, predsjednik vijeća zakazat će pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu. Tuženik može pismeno odgovoriti na tužbu iako mu sud to nije naložio. Pošto primi odgovor na tužbu, predsjednik vijeće može donijeti sva rješenja koja može donositi u toku prethodnog ispitivanja tužbe.“ Iz citirane odredbe se zaključuje da je dostavljanje tužbe tuženiku obavezna procesna radnja suda kojom on izvršava svoju duž-

¹⁰ Zakon o parničnom postupku (Sl.list FNRJ 4/57), čl. 273. - 274.

Zakon o parničnom postupku (Sl.list.SFRJ 4/77), čl. 284. - 285.

Zakon o parničnom postupku FBiH (Sl.novine 42/98), čl. 265. - 266.

ZPP RS (važeći prije novog iz 2003. godine), bio je istih odredbi kao preuzeti ZPP SFRJ iz 1977.

nost, a ako istovremeno sud koristi i svoje pravo, te pozove tuženika da dostavi odgovor na tužbu, time mu daje mogućnost da se izjasni na sve navode tužbe, putem odgovora na tužbu.¹¹ Da li je ta mogućnost tuženika njegova dužnost ili pravo, biti će tema dijela ovoga rada. Kod dostavljanja tužbe tuženiku uz traženje ili bez traženja odgovora na tužbu i kod dostavljanja odgovora na tužbu, treba jasno razdvojiti koje su i čije obavezne ili fakultativne procesne radnje. Prema ranijim ZPP (iz stava 1. ovog naslova), traženje od tuženika da dostavi odgovor na tužbu nije bila obavezna¹² (nego fakultativna) radnja suda, izražena kroz dio odredbe koji propisuje da predsjednik vijeća „može zatražiti od tuženika da podnese odgovor na tužbu.“ Da li će sud to tražiti od tuženika zavisilo je od ocjene predsjednika vijeća o svrsishodnosti toga, s obzirom na složenost spora ili na veći broj postavljenih zahtjeva u tužbi. Ako bi sud (predsjednik vijeća), ocjenio da bi navodi odgovora (procesno pravni ili materijalni), doprinjeli kvalitetnijem rješenju spora, tada bi tražio dostavu odgovora na tužbu. Prema tim zakonima, dostava tužbe tuženiku je obavezna procesna radnja suda izražena u odredbi „...sud će narediti da se tužba dostavi tuženiku...“. Ovo je bila obavezna radnja suda bez obzira da li je sud, uz tužbu, pozivao tuženika da dostavi odgovor na tužbu ili ga nije pozivao. Nadalje, traženje (suda) od tuženika da dostavi odgovor na tužbu, također, nije bila obavezna radnja jer sud „...može zatražiti od tuženika da dostavi odgovor na tužbu“. (dakle, sud „može“ ali ne mora, sa izuzetkom privrednih sporova). Konačno, dostavljanje odgovora na tužbu nije bilo propisano kao obaveza (dužnost) tuženika, jer i ako ne dostavi odgovor na tužbu, zakon nije predviđao nikakve štetne posljedice za tuženika (nego se zakazuje ročište). Od prednjeg su postojali izuzeci jer u privrednim sporovima je bila obaveza suda da tužbu dostavi na odgovor tuženiku, a u postupku po platnom nalogu uz njega se tuženiku dostavljala i tužba.¹³ Ako tuženik ne bi dostavio odgovor na tužbu po traženju suda, tadašnji zakoni za taj propust nisu vezali nikakve sankcije koje bi otežale procesni položaj tuženika, jer je on mogao i usmeno izložiti odgovor na tužbu na pripremniom ročištu ili ročištu za glavnu raspravu.¹⁴ Odgovor na tužbu mogao se dati u

¹¹ Vidi M. Živanović, V. Rajović, R. Momčinović, „Građansko procesno pravo“, Pravni fakultet Banja Luka 2001.

¹² Vidi E. Zečević, „Građansko pravni i porodično pravni odnosi“, FMP, Sarajevo, 1997. str. 265.

¹³ ZPP FNRJ, čl. 428. st. 4. i čl. 471.st.1.; ZPP SFRJ, čl. 495. st. 1. i čl. 448. st. 4. ; ZPP FBiH (1998), čl. 439. st. 4. i čl. 486. st. 1.

¹⁴ ZPP FNRJ čl. 276.; ZPP SFRJ čl. 287.; ZPP FBiH čl. 268.; Više o tome čitati kod M. Dika, J. Čizmić, „Komentar Zakona o parničnom postupku FBiH“-1998, OSCE, Sarajevo, 2000, str. 477.

⁵ Zuglia, S. Triva, „Komentar Zakona o parničnom postupku,“ Narodne Novine, Zagreb, 1957, str. 23, 24.

pismenom podnesku i usmeno na ročištu.¹⁵ U slučaju propuštanja (pisanog) odgovora na tužbu, tuženik nije mogao podnijeti prijedlog za povrat u prijašnje stanje jer propuštenu radnju (odgovor na tužbu), mogao je poduzeti naknadno (na ročištu), sa istim pravnim dejstvom kao da je radnju izvršio pisanim odgovorom na tužbu. Za dopuštanje povrata uslov je bio da stranka izgubi pravo na poduzimanje propuštene radnje, a u prednjem to nije slučaj. Rok za odgovor na tužbu određivao je predsjednik vijeća, a trajao je do 15 dana, odnosno najduže do 30 dana (od dostave tužbe).¹⁶ Dakle, rok za odgovor na tužbu nije bio zakonski prekluzivni, nego sudski rok, a zakon mu je samo odredio gornju granicu (trajanje roka za konkretan slučaj određivao je sud u granicama zakonom propisane dužine roka). Predsjednik vijeća mogao je pozvati tuženoga, da u posebnom podnesku odgovori na tužbu samo prije zakazivanja pripramnog ročišta.¹⁷ Tuženik je mogao dostaviti pisani odgovor na tužbu prije ročišta, i ako mu sud to nije naložio, a taj podnesak sud je mogao (i trebao) uzeti u razmatranje jer njegov sadržaj bi, eventualno, doprinijeo razjašnjenju procesnih ili materijalnih navoda i prigovora.¹⁸ Ako tuženik dostavi pisani odgovor na tužbu time je spriječio mogućnost donošenja presude zbog izostanka (ako u odgovoru ospori tužbeni zahtjev), pa i u slučaju da izostane sa pripramnog ročišta.¹⁹ Iz prednjih odredbi ranijih Zakona o parničnom postupku jasno se razabire da davanje pisanog odgovora na tužbu nije bila dužnost tuženika nego njegovo pravo izraženo u odredbi da „...sud može zatražiti od tuženika da podnese odgovor na tužbu, ...a tuženik može odgovoriti na tužbu“. S toga, traženje od tuženika da dostavi odgovor na tužbu i tako data mogućnost (prilika) tuženiku da to učini, zasigurno upućuju na zaključak da raniji Zakoni o parničnom postupku su tuženiku davali pravo (mogućnost, prilika), da dostavi odgovor na tužbu, ali ga nisu obavezivali da odgovor dostavi. Uz ovo, zakoni nisu propisivali nikakve sankcije koje bi otežavale procesni položaj tuženika ako ne dostavi odgovor na tužbu, a inače, ne vršenje zakonske obaveze (dužnosti) redovno je praćeno sankcijom, uglavnom negativnom za subjekta te obaveze.

¹⁵ M. i Ž. Janković, H. Karamarković, D. Petrović, “Komentar Zakona o parničnom postupku“, Savremena Administracija, Beograd 1977, str. 344.

¹⁶ ZPP FNRJ čl. 274. st. 2.; ZPP SFRJ čl. 285. st. 2.; ZPP FBiH čl. 266. st. 2.

¹⁷ S. Zuglia, S. Triva, “Komentar Zakona o parničnom postupku“, Narodne novine, Zagreb, 1957, str. 22.

¹⁸ ZPP FNRJ čl. 274. st. 5.; ZPP SFRJ čl. 285. st. 5.; ZPP FBiH čl. 266. st. 5.; Više o tome: T. Ralčić, V. Tanasković, “Zakon o parničnom postupku sa komentarom i sudskom praksom“, NIP Književne novine, Beograd, 1977, str. 526.

¹⁹ Vidjeti pretpostavke za donošenje presude zbog izostanka iz čl. 321. ZPP FNRJ; čl. 332. ZPP SFRJ i čl. 314. ZPP FBiH.

3. Odgovor na tužbu prema važećim Zakonima o parničnom postupku /u BiH/

Zakon o parničnom postupku Federacije BiH, Zakon o parničnom postupku RS i Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH imaju istovjetne odredbe o odgovoru na tužbu a one glase:²⁰ „Tužba sa priložima dostavlja se tuženiku na odgovor u roku od 30 dana od dana prijema ispravne i potpune tužbe u sudu. Nakon prijema tužbe sa priložima, tuženi je dužan najkasnije u roku 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu. Prilikom dostavljanja tužbe tuženom, sud će poučiti tuženog o obavezi iz stava 1.ovog člana, o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu i obavjestiti ga o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu u određenom roku. U odgovoru na tužbu, tuženi će istaći moguće procesne prigovore i izjasniti se da li priznaje ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev, te navesti i druge podatke koje u skladu s odredbama čl.334. ovog zakona mora imati svaki podnesak. Ako tuženi osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržati i razloge iz kojih se tužbeni zahtjev osporava, činjenice na kojima tuženi zasniva svoje navode, dokaze kojima seutvrđuju te činjenice, te pravni osnov za navode tuženog. Kad je u ovom zakonu predviđeno da stranka može staviti određen prigovor ili prijedlog ili poduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženi ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor odnosno prijedlog može se staviti dok sud ne primi odovor na tužbu. Kad utvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti u skladu sa odredbom člana 336.ovog zakona.“ Budući da je isti sadržaj odredbi pomenuta tri Zakona o parničnom postupku (u BiH), ali različiti brojevi članova zakona, to će u nastavku rada biti označavani brojevi članova ZPP-a Federacije BiH.²¹ U stadiju pripremanje glavne rasprave,²² (pored općih odredbi o tome), postoje i podstadiji “prethodno ispitivanje i dostava tužbe“(čl.66.- 69.) i „odgovor na tužbu“ (čl.70.-73.). Za temu ovoga rada bitne su odredbe čl.69. do 73., pa će se na njima temeljiti dalje izlaganje, a eventualna analiza drugih odredbi će biti posebno naglašena. U čl. 69. ZPP-a je propisano: „tužba sa prolozima se dostavlja tuženiku na odgovor u roku 30 dana od prijema ispravne i potpune tužbe u sudu.“²³ Ovom odredbom sud ima dužnost

²⁰ ZPP FBiH Sl.glasnik 53/03, čl. 69., 70. – 73.; ZPP RS Sl. Glasnik 58/03 čl. 69., 70. – 73.; ZPP pred Sudom BiH Sl.glasnik 36/04, čl. 36., 37. – 40.

²¹ ZPP Brčko Distrikta BiH u čl. 217. ima drugačije odredbe o odgovoru na tužbu - „Prije zakazivanja pripremnog ročišta sudija će zatražiti od tuženika da podnese odgovor na tužbu. Odgovor na tužbu podnosi se u roku koji odredi sudija... ali ne duže od 15 dana. Ako tuženik ne podnese odgovor na tužbu sudija će zakazati pripremono ročište“.

²² Pripremanje glavne rasprave kao stadij postupka i njegovi podstadiji vidi S. Triva, “ Rječnik građanskog procesnog prava“, Informator, Zagreb, 1968, str. 277.

²³ O značaju novina u prvostepenom postupku-odgovor na tužbu, rok, posljedice propuštanja vidi M. Živanović, “ Novo parnično procesno pravo Republike Srpske“, Pravni fakultet u Banja Luci, 2004, str. 8.

tužbu dostaviti tuženiku na odgovor, jer „...tužba se dostavlja na odgovor...“. Dakle, po važećim zakonima dostava tužbe na odgovor tuženiku je obavezna procesna radnja suda kojom se realizuje načelo kontradiktornosti. Ovo pravilo nema izuzetka u općem niti u posebnim parničnim postupcima. Nadalje, čl.70. propisuje da nakon prijema tužbe sa priložima, tuženi je dužan, najkasnije u roku 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu. Ovom odredbom zakon tuženiku određuje dužnost da (u roku) dostavi pismeni odgovor na tužbu.²⁴ Do sada fakultativan, odgovor na tužbu postaje obligatoran, što je bitna novina važećeg ZPP-a.²⁵ Iz prednjih odredbi čl.69. i čl.70 ZPP-a slijedi (pored ostalog) da je dostava tužbe na tužbu i to u roku koji teče od dana „prijema“ tužbe otvara neka pravno-teorijska ali i odgovor - dužnost suda, a dostava odgovora na tužbu - dužnost tuženika. Prednja obaveza suda (dostava tužbe na odgovor) je sasvim opravdana i u funkciji temeljnih načela postupka.

Međutim, (čl.70.st.1.) - odredba o „dužnosti“ tuženika da dostavi odgovor pitanja od praktične važnosti za sudovanje. Takva pitanja su:

- da li se rok za odgovor na tužbu računa od dana dostavljanja tužbe tuženiku ili od dana prijema tužbe (kada tuženik primi tužbu)?
- da li je dostava odgovora na tužbu dužnost ili pravo tuženika?

Slijedi analiza pitanja i mogućih ispravnih odgovora.

4. Rok za odgovor na tužbu - od dana dostave tužbe tuženiku ili od dana prijema tužbe?

Interesantno je primjetiti da ZPP u čl. 70. propisuje da rok od 30 dana za dostavu odgovora na tužbu teče od dana „prijema“ tužbe. Razlikovanje pojmova „prijem“ tužbe i „dostava“ tužbe, te moguće posljedice razlike (ako ona postoji) može se, najbolje, sagledati kroz zakonske posljedice vezane za propuštanje pismenog odgovora na tužbu²⁶ (presudu zbog propuštanja), ali i kroz mnoštvo drugih odredbi zakona kada upotre-

²⁴ U usporedbi sa ranijim ZPP(SFRJ) razlika je bitna jer „kada tuženi primi tužbu...može da se ponaša na više načina, može da čuti i da se o tužbi ne izjašnjava ni u slučaju kada mu je sud naložio da na nju pismeno odgovori ...može da na tužbu odgovori i kad mu sud tio nije naložio,...može zahtev da prizna ili da tužbu pobija...“ V. Rajović, M. Živanović, R. Momčinović, „Građansko procesno pravo“, Pravni fakultet u Banja Luci, str. 69.

²⁵ Opširnije o tome vidi J. Čizmić, „Komentar Zakona parničnom postupku Federacije BiH“, Privredna štampa, Sarajevo, 2009, str. 202.

²⁶ Najteža posljedica propuštanja odgovora na tužbu je presuda zbog propuštanja, pa vremenska nepodudarnost dostave odnosno prijema tužbe, može i stvara probleme u praksi kod ocjene blagovremenosti odgovora i uslova za presudu zbog propuštanja.

bljava ove pravne termine. Za razliku od čl.70. st.1. u čl.182.st.1. isti zakon propisuje da se presuda zbog propuštanja donosi kada tuženik kome je uredno „dostavljena“ tužba ne dostavi odgovor na tužbu u zakonskom roku. Dakle, ove dvije odredbe davanje odgovora na tužbu i posljedice propuštanja toga, vezuju za čas „prijema tužbe“ odnosno za čas kada je „dostavljena tužba.“ Te odredbe nameću pitanja: da li se ta dva časa (momenta) nužno vremenski podudaraju? Da li se izvršenom „dostavom“ smatra da je izvršen i „prijem“? Da li je sadržajno isti smisao pojmova tuženik „primio“ tužbu i tuženiku „dostavljena“ tužba? Od kada teče rok za odgovor na tužbu?

„Prijem“ u smislu dostave tužbe ili drugog sudskog pismena u ZPP-u nije često u upotrebi, a zakon početak rokova za poduzimanje procesnih radnji stranaka rijetko vezuje za dan „prijema“ pismena pa ostaje, pomalo, nejasno da li je zakonodavac imao u vidu samo jezičku razliku između pojmova (termina) „prijem tužbe“ i „dostava tužbe“ smatrajući ih sinonimima ili se iza riječi „prijem“ krije drugi (pravni i činjenični) sadržaj. U nastavku izlaganja ovoga naslova razmatra se eventualna, suštinska, razlika između pojmova „primio tužbu“ (tuženik) i „dostavljena tužba“ (tuženiku) te razlika početka rokova. Nadalje, ima se u vidu prijem ili dostava sudskih pismena stranci (tuženiku) kao fizičkom licu, jer u sudskoj praksi upravo ta dostava otvara dileme a, u pravilu, ne kod dostave pravnim licima. „Prijem“ odnosno „dostava“ su pravni termini, pravni pojmovi koje zakon sa tim sadržajem koristi, pa će i u nastavku izlaganja biti tako oslovljavani. Ako bi se radilo samo o jezičkoj (a ne suštinskoj) razlici ovih pojmova, odnosno ako zakon smatra da postoji podudarnost značenja „primio tužbu“ i „dostavljena tužba“ (u smislu da „dostavljena“ tužba ima iste posljedice kao da je i „primljena“), tada ta jezička razlika i nije od važnosti za računanje početka roka za odgovor na tužbu i njegovu blagovremenost, jer u tome slučaju rok za odgovor na tužbu uvijek bi se računao od „dostave“ tužbe tuženiku, bez obzira da li je tada tuženik tužbu i „primio“. ZPP detaljno normira dostavljanje pismena, ali ne definiše pojam „prijema“ pismena, a niti pojašnjava razliku između „prijema“ i „dostave“. Neke odredbe ZPP-a ozbiljno dovode u sumnju, eventualnu, tezu o podudarnosti značenja „prijema“ i „dostave“²⁷ a, time i početka rokova. Nasuprot tome, ako ne postoji podudarnost, tada to može dovesti do nedoumica kod ocjene urednosti izvršene „dostave“ tužbe tuženiku na odgovor, početka roka za dostavu odgovora na tužbu i za ocjenu blagovremenosti odgovora na tužbu, (i do problema kod ocjene o postojanju uslova za presudu zbog propuštanja). Razlog više takvoj nedoumici je i

²⁷ Vidi odredbe o dostavljanju sudskih pismena, čl.337-355. ZPP-a FBiH.

čl.182.st.1. koji propisuje da se presuda zbog propuštanja donosi kada tuženik kome je uredno „dostavljena“ tužba ne dostavi odgovor na tužbu u zakonskom roku.²⁸ Dakle, čl. 70. st.1. nameće dužnost tuženik da dostavi odgovor na tužbu u roku 30 dana od „prijema“ tužbe, a čl.182.st.1. propisuje da će presuda zbog propuštanja biti donesena ako tuženik kome je uredno „dostavljena“ tužba, u roku, ne dostavi odgovor na tužbu. „Dostaviti i uručiti (primiti) nisu istoznačni pojmovi.“²⁹ „Dostavljanje je procesno-pravna djelatnost uručivanja pismena(podnesaka) adresatima kojima su oni upućeni,...Dostavljanje vrši sud po službenoj dužnosti“³⁰ Dostava sudskih pismena može biti lična, ali i dostava predajom sudskog pismena drugoj osobi, kada su za to ispunjeni zakonski uslovi - članu domaćinstva, kućepazitelju, susjedu, drugoj osobi na radnom mjestu stranke, ili preuzimanje pismena u sudu, objava pismena u novinama, predaja ovlaštenoj osobi-starješina,uprava (čl.337.- 355.). U svakom ovom slučaju smatra se da je uredno izvršena „dostava“ sudskih pismena, pa i onda ako stranka, u času kada se smatra dostava urednom, nije primila pismeno od dostavljača ni od druge osobe, niti ga preuzela u sudu, pa čak kada prednje osobe ne bi ni dostavile pismeno tuženiku ili kada tuženik ne bi ni preuzeo pismeno u sudu i tada je zakonska (oboriva) pretpostavka da je uredna „dostava“ tuženiku.

Termin „prijem“ sudskih pismena (tužbe), u svom doslovnom smislu, upućuje da bi to mogao biti prijem u času lične dostave pismena na ruke tuženiku ili prijem u času kada je tuženik primio pismeno (tužbu) od drugog lica kome je dostavljač predao pismeno da ga ovaj preda tuženiku. Dakle, termin „primio“ (tužbu), upućuje da bi prijem bio samo u času kada je tuženik (adresat) dobio tužbu na ruke bilo od službenog dostavljača, bilo od osobe (primaoca) kojoj je dostavljač predao tužbu da je ovaj preda tuženiku, ili u času kada je, nakon obavijesti, tužbu preuzeo u sudu. Budući da ZPP u čl.70. st.1. izričito propisuje rok za odgovor na tužbu od dana „prijema“ tužbe to bi tuženik propuštanje odgovora na tužbu mogao, pokušati, pravdati prigovorom da nije „primio“ tužbu u onom času koji se po ZPP-u smatra časom uredne dostave, u slučaju ako bi mu tužba bila „dostavljena“

²⁸ „Za ubrzanje postupka izuzetno su značajne odredbe o rokovima za dostavljanje tužbe tuženom i za njegov odgovor u roku 30 dana po prijemu tužbe...“ Vidi M. Živanović „Novo parnično procesno pravo RS“ Pravni fakultet u Banja Luci, 2004, str. 8.

²⁹ M. Dika, J. Čizmić, „Komentar Zakona o parničnom postupku FBiH“, OSCE, Sarajevo, 2000, str. 478. Tako i S. Zuglia, S. Triva, „Komentar Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, Zagreb, 1957, str. 26., prema kojem „Termin „prijem“ očigledno je i ovdje pogrešno upotrebljen.Stranka nije povrijeđena u svojim pravima, ako joj poziv bude dostavljen najmanje osam dana prije dana za koji je određeno pripremnog ročište, pa nije potrebno da poziv zaista i primi“.(komentar uz čl. 275. u vezi čl.130., 131., 133. ZPP-a SFRJ iz 1957.).

³⁰ B. Čalija, S. Omanović, „Građansko procesno pravo“, Pravni fakultet u Sarajevu, 2000, str. 206.

po drugim pravilima o dostavljanju (putem druge osobe), ili prigovarati da uopće nije „primio“ tužbu, iako se smatra da je tužba uredno „dostavljena“ po pravilima o dostavi iz ZPP-a. Tako ZPP u odredbama o dostavljanju³¹ pravi razliku između pojma „osoba kojoj se dostava ima obaviti“ (adresat) i pojma „primaalac“- osoba kojoj je pismeno predano. Zakon razlikuje ove osobe, ali nije odredio da li postoji razlika u računanju početka rokova u slučaju ako pismeno (tužba) nije predana adresatu (tuženiku) nego drugom licu (primaocu) koji je dužan pismeno predati tuženiku (adresatu). Iz zakonskih odredbi o dostavljanju sudskih pismena prije bi se zaključilo da je zakon imao u vidu da se računanje rokova ima vršiti od uredno izvršene dostave pismena, bez obzira da li je stranka „primila“ pismeno.³² Taj zaključak bi imao temelj u odredbama o ličnoj dostavi i drugim načinima dostave kada lična nije moguća (čl.347. i 345.), jer u nemogućnosti lične dostave zakon izričito propisuje valjanom i dostavu izvršenu drugoj osobi koja je dužna pismeno predati adresatu (čl.345.st.5), ili istekom roka za preuzimanje pismena u sudu (čl.346.), ili istekom roka od objave pismena u sredstvima informisanja (čl.3487.st.4.).Ovakva dostava je uredna „dostava“ pismena pa i onda kada tuženik ne bi ni „primio“ tužbu. Međutim, nedosljednost zakona u upotrebi termina „prijem“ u različitim procesnim situacijama za različite subjekte postupka, dovodi u pitanje ispravnost takvog stava. Čas „dostave“ i čas „prijema“ se ne moraju vremenski podudarati (što i jeste često u sudskoj praksi), pa se tada može otvoriti pitanje od kada računati početak roka za dostavu odgovora na tužbu – od dana „prijema“ tužbe (na ruke tuženika), ili od dana kada se po ZPP-u smatra urednom „dostava“ tužbe tuženiku?

Upravo u tome je nedoumica pravnog sadržaja zakonskog termina „prijem“ tužbe iz čl.70. st.1. ZPP-a jer otvara pitanje računanja početka roka za odgovor na tužbu i ocjenu njegove blagovremenosti. Pretpostavimo da se dan „dostave“ tužbe tuženiku (po ZPP-u) i dan „prijema“ tužbe vremenski ne podudaraju (nije isti dan) te da je odgovor na tužbu bio dostavljen sudu izvan roka 30 dana od dana kada se „dostava“ tužbe smatra izvršenom, ali unutar roka 30 dana od dana „prijema“ tužbe (na ruke tuženika), pitanje je : da li je odgovor na tužbu blagovremen u smislu ZPP-a koji propisuju da se odgovor na tužbu treba dostaviti sudu u roku 30 dana od dana „prijema“ tužbe (čl.70.st.1), odnosno presuda zbog propuštanja donosi ako odgovor na tužbu nije dostavljen u roku računatom od „dostave“ tužbe tuženiku (čl.182.st.1.)?

³¹ Zakon o parničnom postupku FBiH čl.337-355.

³² S. Zuglia, S.Triva, „Komentar ZPP-a“, Narodne novine, Zagreb, 1957., uz komentar čl. 275. o dostavi poziva za pripremno ročište „osam dana od prijema poziv“- komentarišu: „Termin prijem očigledno je i ovdje pogrešno upotrebljen. Stranka nije povrijeđena u svojim pravima ako joj poziv bude dostavljen... a nije potrebno da poziv zaista i primi.“

Ako se prema ZPP-u „dostava“ izvršena na bilo koji zakonit način smatra istovremeno i kao „prijem“, (iste posljedice), tada je po prednjem pitanju - odgovor na tužbu neblagovremen (jer je dostavljen izvan roka za „dostavu“), a ako ZPP termin „prijem“ doslovno razumjeva u smislu kao prijem tužbe na ruke tuženika, tada po gornjem pitanju - odgovor na tužbu je blagovremen, (jer je dostavljen u roku računatom od dana „prijema“ tužbe). Koji od ova dva odgovora je pravilan, zavisi od toga da li je ZPP smatrao da se podudaraju u značenju „prijem“ i „dostava“ tužbe, (iako ih zakon nije razgraničio). Tu nedorečenost zakona sudska praksa tumači tako da, redovno, rok za odgovor na tužbu računaju od dana dostave tužbe tuženiku, iako za to nema jasnog (nesumnjivog) uporišta u važećem ZPP-u (a uporište, dijelom, nalazi u općim odredbama o dostavi pismena i u čl.182.st.1.).³³ Uz ovo stranke, gotovo, i ne prigovaraju takvom računanju roka za odgovor na tužbu smatrajući da sudovi to čine pravilno. Takvo računanje roka za odgovor na tužbu podložno je ozbiljnoj kritici, jer neke odredbe zakona to dovode u sumnju, a kako slijedi. U ZPP-u vršenje procesnih radnji stranaka u još nekoliko slučajeva se vezuje za rok koji teče od „prijema“ sudskog pismena, pa tako:

- predlaganje dopunske presude se može učiniti u roku 30 dana od dana „prijema“ presude (čl.192.),
- odricanje od prava na žalbu teče od dana „prijema“ odluke suda (čl.204),
- odgovor na žalbu se može podnijeti u roku 8 dana od dana „prijema“ žalbe (čl.214),
- protivnik osiguranja može u roku 3 dana od dana „prijema“ rješenja podnijeti odgovor na žalbu (čl.282.st.2.).

Da li je u ovim slučajevima ZPP smatrao podudarnim značenja „prijema“ i „dostave“, odnosno da li prednji rokovi teku od stvarnog „prijema“ ili od „dostave“ (bez prijema), iz zakona ostaje nejasno, ali je jasno da se svi ovi slučajevi odnose na rokove u kojima stranke trebaju poduzeti neku procesnu radnju u roku tekućem od „prijema“ odluke. Nadalje, ZPP poznaje i slučajeve kada za čas „prijema“ pismena vezuje procesne radnje suda prema strankama, na primjer:

---

³³ Tako i presude zbog propuštanja Općinskog suda u Bihacu, br. P:1249/06, prema kojoj „...zakonski rok od 30 dana za odgovor na tužbu je počeo teći narednog dana od dana dostave tužbe na odgovor“ (tužba nije dostavljena lično tuženiku). Dakle, sud rok vezuje za dan dostave tužbe. Prema presudi zbog propuštanja P:280/06, Općinskog suda u Bihacu, „Rok za odgovor na tužbu je 30 dana...“, pa budući da je tuženik tužbu na odgovor zaprimio dana...to je rok za odgovor istekao...“ (Isto i presuda P:292/06). Ovdje se primjećuje da je tužba tuženiku lično dostavljena jer je tuženik tužbu „zaprimio“ a rok vezan za taj čas.

- nakon „prijema“ tužbe sud počinje pripreme za glavnu raspravu (čl.61. st.1.),
- nakon „prijema“ odgovora na tužbu sud će zakazati pripremno ročište,(čl.75.st.1.),
- prvostepeni sud je dužan odmah po „prijemu“ rješenja drugostepenog suda...(čl.228.),
- nakon „prijema“ odgovora na reviziju... prvostepeni sud će ...(čl.245. st.3.),
- nakon „prijema“ odgovora na prijedlog za ponavljanje postupka... (čl.261),
- prvostepeni sud će odmah po „prijemu“ rješenja drugostepenog suda (o ponavljanju postupke)...(čl.264.st.2.).

U ovim zadnjim primjerima (odredbama ZPP-a) upotreba pojma „prijem“ ima razumno pravno teorijsko i praktično objašnjenje u tome što zakon procesne radnje suda prema strankama uslovljava prijemom podneska (pismena) u sud, jer je to nužni uslov da bi sud mogao postupati po podnesku. Uz ovo je važno napomenuti da zakonski rokovi za radnje koje poduzima sud nisu prekluzivni rokovi, jer propust suda da radnju izvrši u tome roku nije praćen posljedicom da sud tu radnju više ne može poduzeti (što, inače, jeste posljedica – sankcija prekluzivnih rokova). Rokovi za radnje suda su instruktivni (monitorni) rokovi³⁴ koje sud treba, nastojati, ispoštovati, ali ako sud rok i propusti, svoju radnju može poduzeti i naknadno, jer je sud onaj subjekat postupka čije radnje su nužnost bilo kojeg načina okončanja postupka. Dakle, da bi sud izvršio svoju procesnu radnju koja zavisi od podneska ili pismena, on mora primiti podnesak ili pismeno, jer u protivnom tu radnju sud ne može izvršiti, a kao pravosudni organ to mora učiniti, jer stranke imaju pravo na pristup sudu, a on obavezu provesti postupak po tužbi. U tome leži potreba zbog koje je zakon propisao da se radnje suda vezuju za stvarni „prijem“ podnesaka u sudu, da bi on izvršio svoju radnju (npr. donijeti odluku, zakazati ročište, izvršiti dostavu i sl.). Iz prednjeg se zaključuje da je ZPP sa razumnim razlogom propisao da sud svoje radnje poduzima u rokovima koji se računaju od dana „prijema“ u sudu (podneska, pismena), pa tada pojam „prijem“ ima svoj jasan jezički i pravni smisao, kakav ima u ustaljenom, svakodnevnom razgovoru. Ukratko, za poduzimanje radnji suda prema strankama, zakon pojam „prijem“ koristi u njegovom doslovnom izvornom značenju što prijem znači u ustaljanom, svakodnevnom (pa i pravnom jeziku).

³⁴ O vrstama i svrsi rokova detaljnije: S. Triva, „Rječnik građanskog procesnog prava“ Informator, Zagreb, 1968, str. 335.

Međutim, pojam „prijem“ zakon koristi i onda kada su neke procesne radnje stranaka (naprijed navedene) vezane za rok tekući od „prijema“ pismena (među njima je i odgovor na tužbu). Dakle, „prijem“ pismena zakon (redovno) koristi kao relevantan čas početka rokova za procesne radnje suda, ali i za (neke) procesne radnje stranaka (odgovor na tužbu). Da li po ZPP-u riječ „prijem“ ima isto značenje - kod početka rokova za procesne radnje suda prema strankama i - kod početka roka za procesnu radnju dostave odgovora na tužbu?(radnja stranke prema sudu). Za radnje suda koje se mogu izvršiti samo onda kada je sud primio podnesak ili pismeno, propisivanje da se one poduzimaju od dana „prijema“ ima razumnih razloga (koje zakon ne pojašnjava direktno, ali se mogu zaključiti iz mnoštva odredbi o vršenju radnji suda nakon prijema podneska, pismena). Međutim, za radnje stranaka sa početkom roka vezanog za „prijem“, zakon nema pojašnjenja. U bilo kojem zakonu kao pravnom aktu, svaki korišteni pojam (pravni stručni izraz, termin), mora da ima isti smisao u kontinuitetu, kroz sve odredbe toga zakona, a ako u nekoj odredbi taj pojam ima drugi smisao, tada zakon to i naglasi radi pravilne primjene te odredbe.³⁵ S toga, ako se sadržaj i smisao (značenje) pojma „prijem“ jasno može prepoznati kod prijema podnesaka koje prima sud od stranaka, tada pojam „prijem“ treba imati isti sadržaj i smisao (značenje) kod prijema pismena koje primaju stranke od suda. Ako je „prijem“ (u doslovnom značenju) relevantan za radnje suda prema stranci on bi to trebao biti i za radnje stranaka prema sudu, dakle, ako je propisano da bilo koji subjekt postupka (sud ili stranke), trebaju poduzeti procesnu radnju u roku računatom od „prijema“ (pismena, podneska), onda to važi jednako za te subjekte, kako za sud tako i za stranke (osim ako je zakonom ta razlika izričito drukčije propisana, a ZPP to nije učinio). Prema č.70.st.1. rok za odgovor na tužbu teče (rok) nakon „prijema“ tužbe, ali prema čl.182.st.1. presuda zbog propuštanja se donosi ako odgovor na tužbu, u roku, ne dostavi tuženik kome je tužba uredno „dostavljena“ – dakle rok od dostave tužbe. Iako zakon nije učinio razliku između pojmova „dostava“ i „prijem“, u pravnoj doktrini nedvojbeno je stajalište da se ti pojmovi razlikuju po njihovoj sadržini, smislu, značenju, a ne samo po nazivu. „Prijem“ tužbe podrazumjeva da je tuženik preuzeo tužbu (bilo od službenog dostavljača bilo od trećeg lica kao primaoca). „Dostava“ tužbe podrazumjeva i prijem ali i samo datu mogućnost prijema tužbe na način zakonito izvršene dostave po ZPP-u, dakle kada i nema prijema.

³⁵ O identitetu odnosno o kontinuitetu sadržaja nekog pravnog pojma iz pravnih propisa, vidi M. Vuković, Đ. Vuković, „Izrada pravnih propisa – Nomotehnika“, Informator, Zagreb, 1981. str. 82. (citat: „Zahtjev kontinuiteta (identiteta sadržaja pojma) osniva se na tome da jedan pojam, kadgod se izražava, mora svojim sadržajem biti jednak. To znači da se jedan pojam, dok se god njime operira, mora upotrebljavati istom značenju.”)

S toga, tuženik koji dostavi odgovor na tužbu u roku računatom od „prijema“ tužbe, postupa u svemu saglasno čl.70.st.1. ZPP-a i uredno je izvršio svoju dužnost, ali istovremeno, ako se prijem i dostava vremenski ne podudaraju, pravilno je postupio i sud koji donese presudu zbog propuštanja kada tuženik nije dostavio odgovor u roku od „dostave“ tužbe pa se sud, osnovano, poziva na čl.182.st.1. ZPP-a. Kako je čl. 70.st.1. je na strani tuženika, a čl.182.st.1. na strani suda oba subjekta imaju valjano uporište svoga postupanja, a upravo zbog sukoba tih odredbi zakona. Dakle, dosljednom primjenom čl.70.st.1. ZPP-a rok za odgovor na tužbu bi tekao od „prijema“ tužbe, jer ta odredba neposredno normira početak roka za odgovor na tužbu, ali primjenu te odredbe, u dobroj mjeri, u sumnju dovodi čl.182.st.1. koji govori o propuštenom roku od „dostavljene“ tužbe tuženiku.³⁶ Imajući prednje u vidu, ovaj rad je na stanovištu da bi rok za odgovor na tužbu ZPP trebao jasno i izričito vezati za čas dostave tužbe na odgovor po pravilima o dostavljanju (a ne za čas „prijema“ tužbe). To bi bilo u funkciji očuvanja pravne sigurnosti koja već postoji, jer je zakon detaljno normirao pravila dostavljanja u svim situacijama, a nasuprot tome o „prijemu“ nema odredbi koje bi ga pojašnjavale pa niti u mjeri u kojoj bi ga ili poistovjetilo ili odvojilo od pojma „dostave“. U prilog prednjem stanovištu ovoga rada (da bi rok za odgovor na tužbu trebalo izričito propisati od „dostave“ tužbe) su i odredbe svih dosadašnjih Zakona o parničnom postupku na prostoru bivše FNRJ, SFRJ, Republike Srpske i Federacije BiH iz 1998., koji su propisivali da se odgovor na tužbu dostavlja u roku 15 dana „od dostavljanja tužbe“ (tuženiku na odgovor). Tako su normirali ZPP FNRJ iz 1957. godine u čl 274.st.2. ; ZPP SFRJ iz 1977. godine u čl.285.st.2.(i preuzet kao ZPP Republike Srpske) i ZPP Federacije BiH iz 1998.godine u čl.266.st.2. ZPP Brčko Distrikta BiH iz 2000. godine u čl.217.st.2. propisuje da se odgovor na tužbu dostavlja u roku 15 dana od „dostave tužbe“, čime je spriječio dileme kakve imaju zakoni entiteta. Pomenuti zakoni su, ispravno i jasno, početak roka za odgovor na tužbu vezali za „dostavljanje tužbe“ tuženiku na odgovor, (a ne za prijem tužbe), a dan dostave se može sa sigurnošću utvrditi, jer su zakoni detaljno normirali pravila dostavljanja, pa je tako izbjegnuta svaka moguća nedoumica o početku roka za odgovor na tužbu. Nadalje, i važeći ZPP vršenje procesnih radnji, najčešće, vezuje za rokove tekuće od „dostavljanja“ pismena. Takvi slučajevi su :

- početak toka parnice od „dostave“ tužbe tuženiku (čl.60. st.1.),

³⁶ Prema ranijim Zakonima o parničnom postupku (SFRJ i FBiH) rok za odgovor na tužbu je tekao od dostave tužbe, a tako i sudska praksa „rok za davanje odgovora na tužbu ne računa se od dana kada tuženik ovlastio svoga punomoćnika, nego od dana dostave tužbe“ (Vrhovni sud Vojvodine Gž:714/57,-M. Dika, J. M-Čizmić, Komentar ZPP-a FBiH, 2000. str. 477.).

- početak paricionog roka od dana „dostave“ presude, ako se dostavlja(čl.179.st.3.),
- rok za pravni lijek protiv odluke o ispravci od dana „dostave“ odluke (čl.195.st.3.),
- učinak presude preme strankama od „dostave“ presude,(čl. 197. st.2.),
- rok za žalbu od „dostave“ presude (čl.203.st.1.),
- rok za reviziju od „dostave“ presude,
- prijedlog za ponavljanje postupka, rok od „dostave“ odluke (čl..257. t. 2. i 3.).

Osim toga, čl.339.st.1. i čl.345.st.1. propisuju da se dostava obavlja, u pravilu, predajom pismena osobi kojoj se treba obaviti (adresatu). U nemogućnosti takve dostave, urednom se smatra i dostava izvršena predajom pismena drugoj osobi (određenoj zakonom), objavljivanjem pismena ili istekom roka za preuzimanje u sudu (čl.345. – 348.). Predaja pismena podrazumjeva njegov „prijem“ na strani adresata, pa ako takva („u pravilu“) dostava nije moguća, tada je valjana i onakva dostava koja nije „prijem“ ali jeste (uredna) „dostava.“³⁷ Prema tome, opće odredbe o dostavljanju iz ZPP-a ukazuju da bi čas „dostave“ bio relevantan bez obzira da li je bilo i „prijema“ pismena, pa bi rok za stranke tekao od „dostave“ pismena.³⁸ Ako je ZPP, doista, tako smatrao tada je, sve slučajeve gdje rokove radnji stranaka vezuje za „prijem“ pismena, zakon trebao vezivati za čas „dostave“ i koristiti taj pravni termin. Eventualno računanje roka za odgovor na tužbu od „prijema“ tužbe otvara mogućnost zloupotreba u smislu da bi tuženik mogao propuštanje odgovora na tužbu pravdati navodima (i dokazima) da nije „primio“ tužbu u vrijeme za koje se, po zakonu, smatra da mu je uredno dostavljena.To dalje vodi odugovlačenju postupka zbog potrebe dokazivanja časa „prijema“, stvaranju troškova i pravnoj nesigurnosti, a u konačnici ne daje ništa veću pravnu zaštitu tuženiku u odnosu na onu koju mu daju pravila o dostavljanju. Zbog različitosti značenja termina „prijem“ i „dostava“ postoji kontradikcija čl.70.st.1 i čl.182.st.1. Ako se dan dostave tužbe i dan njenog prijema ne podudaraju, a tuženik dostavi odgovor na tužbu unutar roka 30 dana od „prijema“ tužbe, ali izvan roka 30 dana od dana „dostave“ tužbe po ZPP-u, tada bi na sudu bio težak zadatak kod ocjene da li je takav odgovor na tužbu blagovremen i da li donijeti presudu zbog propuštanja. Taj zadatak sudovi su sebi olakšali, te rok računaju od „dosta-

³⁷ Vidi odredbe ZPP-a o dostavi čl. 337-355.

³⁸ O dostavi vidi J. Čizmić, „Komentar ZPP-a FBiH“, 2009, str. 721.

ve“ tužbe³⁹, pozivajući se na čl.182. st.1., ali tuženik se (osnovano ?!), može pozivati na rok tekući od „prijema“ tužbe, iz čl.70.st.1. Ako je ZPP (FBiH i RS) imao u vidu podudarnost značenja izraza „primljena“ tužba i „dostavljena“ tužba (iako im značenje nije isto), u smislu da se rokovi računaju od „dostave“ tužba neovisno da li je ona i primljena, zakon je to trebao jasno propisati, jer primljena tužba istovremeno znači da je ona dostavljena, ali obratno ne mora biti, jer dostavljanje se može smatrati izvršenim a da tuženik, u tome času, nije primio tužbu (jer će je kasnije primiti od osobe kojoj je pradao dostavljač ili je preuzeti u sudu). Od razlikovanja ovih pojmova zavisi računanje roka za odgovor na tužbu i njegova blagovremenost, a od toga i donošenje presude zbog propuštanja. Već je rečeno da je odgovor na tužbu tuženik dužan dostaviti u roku koji se računa od dana „prijema“ tužbe (čl.70. st.1.), a presudu zbog propuštanja sud donosi ako nije dostavljen odgovor na tužbu u roku koji se računa od dana „dostavljanja“ tužbe tuženiku (čl.182.st.1.). Ovakva, de lege lata, nedosljednost i nedorečenost zakona u upotrebi pojmova „prijem“ i „dostavljanje“ naročito dovodi do kontradikcije kod odgovora na tužbu i presude zbog propuštanja, (ali i kod drugih pobrojanih slučajeva upotrebe pojma „prijem“). De lege ferenda, prijedlog ovoga rada je da ZPP jasno definiše pojam „prijem“ pismena, odnosno odvoji ga od pojma „dostava“ (ako to ima potrebe za neke procesne radnje stranaka odnosno suda), ili da se izričito propiše da rok za odgovor na tužbu teče od dostave tužbe tuženiku (kako je i bilo propisano zakonima unazad 50 godina na ovim prostorima). Time bi se izbjegla svaka, moguća, nedoumica uprimjeni čl.70.st.1. i čl.182.st.1. U Zakonu o parničnom postupku R Hrvatske, rok za dostavu odgovora na tužbu je vezan za dan dostave tužbe tuženiku (što slijedi iz čl.331.b.), dok Zakon o parničnom postupku R Srbije (čl.282.) i Zakon o parničnom postupku R Crne Gore (čl.279), rok za odgovor na tužbu vezuju za prijem tužbe.

5. Da li je dostavljanje odgovora na tužbu dužnost ili pravo tuženika?

Zakon o parničnom postupku FBiH u čl.70.st.1. propisuje da je tuženik „dužan“ dostaviti pismeni odgovor na tužbu.⁴⁰ Da li je to dužnost⁴¹ ili pravo⁴² tuženika?

³⁹ Općinski sud u Bihacu, presude zbog propuštanja P:1249/06; P:1758/06; P1850/06; P.1951/06, - rok za odgovor na tužbu računa nakon dostave tužbe na odgovor, kada tužbe nisu dostavljene lično tuženiku ali su uredno dostavljene drugoj osobi po pravilima o dostavljanju.

⁴⁰ Vidi Z. Kulenović, et.al. „Komentar ZPP-a FBiH i RS“, Sarajevo, 2005, str. 130. „Utvrđenjem obaveze podnošenja odgovora na tužbu,..., novi ZPP bitno mijenja značaj pripreme faze postupka.“

⁴¹ Lat. Officium – dužnost, obaveza.

⁴² Lat. ius subiectivum – pravo, subjektivno ovlaštenje.

Odgovor na ovo pitanje i nije od većeg praktičnog značaja, jer zakon za propuštanje odgovora na tužbu vezuje posljedicu - donošenje presude zbog propuštanja, (ako postoje i ostale pretpostavke), pa se ukazuje bez praktičnog značaja da li je ta presuda posljedica neizvršavanja „dužnosti“ ili posljedica nevršenja „prava“. Međutim, pravno - teorijski ima mjesta analizi pitanja i mogućeg ispravnog odgovora. Parnični postupak je opća, redovna i osnovna metoda zaštite ugroženih ili povrijeđenih subjektivnih građanskih prava. Odgovor na tužbu je jednostrana defanzivna parnična radnja tuženika, u kojoj .... tuženik iznosi svoj stav o zahtjevima istaknutim u tužbi i o procesnim pitanjima u vezi s tim zahtjevima.⁴³ Ugroženost ili povreda subjektivnog građanskog prava može nastati u već postojećem građanskopravnom odnosu, ali i takav odnos može nastati tek nastupanjem pravnih činjenica za koje norme građanskog materijalnog prava vežu učinak.⁴⁴ Sudskom postupku radi pružanja pravne zaštite, najčešće, prethodi građanskopravni (materijalni) odnos u kome je došlo do ugrožavanja ili povrede subjektivnog građanskog prava. „Građanskopravni odnos nastaje između pravnih subjekata od kojih jedan ima pravo a drugi dužnost građanskopravnog karaktera. Ona može nastati i postojati samo onda ako se određeno subjektivno pravo shvati ne samo kao „pravo“ sa gledišta titulara, već i kao „obaveza“ na strani za to obaveznog lica.“⁴⁵ Shodno načelu autonomije volje, norme građanskog prava su takve da je zasnivanje građanskopravnog odnosa, u pravilu, prepušteno volji subjekata koji sami odlučuju hoće li zasnovati taj odnos i skime, sadržaj i obim prava i obaveza, trajanje i prestanak toga odnosa, dakle subjekti imaju dispozicije, slobodu volje u zasnivanju ili uređivanju već postojećeg građanskopravnog odnosa.⁴⁶ Konkretni građanskopravni odnosi javljaju se kao voljni akti subjekata koji ostvaruju svoje subjektivno građansko pravo i ispunjavaju svoje građanskopravne obaveze.⁴⁷ Tu postoje izvjesna odstupanja kada se odnos zasniva i bez volje subjekata odnosa, (nastanak prava i obaveza

⁴³ S.Triva, Rječnik građanskog procesnog prava, Informator, Zagreb, 1968, str. 227. i 200.

⁴⁴ Građanskopravni odnos je onaj društveni odnos koji je uređen pravnim pravilima građanskog prava. To je faktički, materijalni društveni odnos, a da bi on uopće nastao potrebno je da se dese neke činjenice za koje pravo veže nastanak, promjenu ili prestanak nekog pravnog odnosa, dakle pravne činjenice. M. Vedriš i P. Klarić, Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2002, str. 24.

Načešći građanskopravni odnos je pravni posao koji nastaje voljom subjekata, ali često i bez njihove volje nastaje građanskopravni odnos - nastupanjem pravnih činjenica za koje norme materijalnog prava vezuju nastanak takvog odnosa, npr. počinjena šteta rađa odnos prava i obaveza na naknadu štete.

⁴⁵ B. Vizner, Građansko pravo, Osijek, 1966, str. 42.

⁴⁶ „Načelo autonomije volje najizraženije je u obligacionom pravu manifestuje se u slobodi uređivanja obligacionih odnosa, u stvarnom pravu ogleda se u slobodi raspolaganja, a u nasljednom pravu uslobodi testamentalnog raspolaganja“, - D.Popov, Građansko pravo, Opšti deo, Službeni glasnik Beograd, 2005, str. 31.

⁴⁷ V.Spaić, Građansko pravo, Sarajevo, 1971, str. 196.

na naknadu štete i sl), jer je to određeno samom normom zakona.⁴⁸ Građanskopravni odnos ima aktivnu stranu – nosioca subjektivnog prava⁴⁹ i pasivnu stranu - nosioca obaveze (dužnosti). Nosilac subjektivnog prava raspolaže sa zahtjevom za prinudno ostvarenje prava, a on se sastoji u „titularevoj mogućnosti da svoje subjektivno pravo ostvari putem objektivnim pravom danog mu pravnog sredstva, a to je tužba u materijalnom smislu.“⁵⁰ U vezi takvih ovlaštenja (dispozicija) u građanskopravnom odnosu koja izviru iz normi materijalnog prava, i norme procesnog prava (parničnog postupka), raspolažu sa instrumentima da stranke (subjekti građanskopravnog odnosa u kome je došlo do spora), spor riješe svojim dispozitivnim parničnim radnjama u sudskom parničnom postupku.⁵¹ U tome se prepoznaje veza između Građanskog prava i Građanskog procesnog prava jer „građanskopravna i procesnopravna ovlaštenja predstavljaju lice i naličje jednog istog društvenog fenomena. Jedno bez drugog ne daju se zamisliti. Tek njihova sinteza potpuni je pravni izraz društvenog odnosa reguliranog pravnim poretom.“⁵² Ti instrumenti u parničnom postupku su parnične radnje stranaka,⁵³ kojima one mogu u toku postupka utjecati na rješavanje njihovog spora (zbog kojega je i došlo do sudskog postupka) pa i parnicu okončati. Tužitelj svojim dispozitivnim parničnim radnjama može podnijeti tužbu, preinačiti je ili povući, odreći se tužbenog zahtjeva, zaključiti sudsku nagodbu, izjaviti pravni lijek ili od njega odustati i druge radnje. Tuženik svojim dispozitivnim parničnim radnjama može odgovoriti na tužbu ili to propustiti, podnijeti protivtužbu, priznati tužbeni zahtjev, zaključiti sudsku nagodbu, odustati ili se odreći prava na pravni lijek i sl. Od navedenih parničnih radnji obiju stranaka, neke su tzv. materijalne dispozitivne parnične radnje (priznanje i odricanje od tužbenog zahtjeva, sudska nagodba), jer se njima neposredno utječe na sadržaj pružane pravne zaštite. Analizirajući odredbe Zakona o parničnom postupku koje normiraju pomenute materijalne (i čisto procesne) dispozitivne parnične radnje stranaka, siguran je zaključak da zakon poduzimanje tih radnji propisuje u smislu da stranka na njih ima „pravo“ ili ih „može“ poduzeti

⁴⁸ Više o tome vidi Stanković i Vodinić, *Uvod u građansko pravo*, Nomos, Beograd, 1996, str. 251.

⁴⁹ O subjektivnim građanskim pravima vidi D. Popov, *Građansko pravo*, Opšti deo, Službeni glasnik Beograd, 2005, str. 147. i dalje.

⁵⁰ To i opširnije vidi kod B. Vizner, *Građansko pravo*, Osijek, 1966, str. 42.

⁵¹ O dispozitivnim procesnim radnjama u našem parničnom postupku opširno vidi S. Omanović, *Dispositio u građanskom sudskom postupku*, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, 2002, str. 305. i dalje.

⁵² S. Triva, *Rječnik građanskog procesnog prava*, Informator Zagreb, 1968, str. 84.

⁵³ O parničnim radnjama stranaka vidi M. Dika, *Građansko parnično pravo*, *Parnične radnje*, kniga V., Narodne novine Zagreb, 2008, str. 291. i dalje.

(ZPP ih ne propisuje kao dužnost).⁵⁴ Izuzetak je odredba čl. 70. ZPP-a koja propisuje da je tuženik „dužan“ dostaviti pismeni odgovor na tužbu. Iz te odredbe i odredbe čl. 182. ZPP-a o presudi zbog propuštanja kao posljedici propuštanja odgovora na tužbu, očito je da zakon normira jedan način okončanja postupka – brzo, jeftino, efikasno i zakonito jer tuženiku nametnuo „dužnost“ dostave odgovora na tužbu, pa ako tu dužnost ne izvrši sud donosi presudu zbog propuštanja kojom meritorno rješava stvar. Dakle, dostavom odgovora na tužbu postupak ide dalje, a propuštanjem odgovora donosi se presuda kojom se meritorno rješava spor. Kada se tuženiku dostavi tužba na odgovor (sa dokazima), sud ga upozorava i na posljedice propuštanja odgovora na tužbu, pa uz znanje svih činjeničnih navoda tužbe, dokaza i upozorenje o posljedicama propuštanja, tuženik odlučuje da li će ili neće odgovoriti na tužbu. Ako odgovori na tužbu pa ospori činjenice i tužbeni zahtjev tada je tuženik jasno dao do znanja da ne želi riješiti sporni odnos na način kako je tužitelj tražio tužbom. Ako tuženik ne odgovori na tužbu, jer se saglasio (presumpcija) sa činjeničnim navodima tužbe i tako pristao i na posljedicu (presudu zbog propuštanja), time je tuženik (nečinjenjem) izrazio svoju saglasnost da se sporni građansko pravni odnos (o kome se vodi parnica) riješi na način kako tužba traži.⁵⁵ Parnična radnja može se poduzeti i nečinjenjem kao i propuštanjem očekivanog činenja.⁵⁶ Tada, pasivno držanje tuženika je izraz njegove slobodne volje, njegovo disponiranje.⁵⁷ Dakle, kada subjekti građanskopravnog odnosa imaju pravo (a to pravo imaju po dispozitivnim normama materijalnog prava),⁵⁸ da svoj odnos uredi na način kako im odgovara, onda kasnije u, eventualnom, sudskom postupku oni imaju pravo (a ne dužnost) da svojim dispozitivnim parničnim radnjama (činjenjem ili propuštanjem)

⁵⁴ ZPP Federacije BiH : čl. 53.-podnošenje tužbe; čl. 57.- preinačenje tužbu; čl. 59.- povlačenje tužbe; čl. 74.- protivtužba; čl. 87. sudska nagodba; čl. 180. i 181.-priznanje i odricanje od tužbenog zahtjeva, zatim odredbe o pravnim lijekovima (sve ove odredbe propisuju to kao mogućnost odnosno pravo stranke).

⁵⁵ Presuda zbog propuštanja u osnovi se temelji na afirmativnoj litiskontestaciji – prepostavci priznanja činjeničnih navoda tužbe, ali ta presumpcija i pristanak na posljedicu propuštanja odgovora na tužbu, važi u prepostavci da su ispunjeni svi uslovi iz čl. 182. ZPP-a FBiH kada se, objektivno, može pretpostaviti da je tuženik slobodnom voljom propustio odgovoriti na tužbu. Suprotno je dopušteno dokazivati.

⁵⁶ S. Triva, Rječnik građanskog procesnog prava, Informator Zagreb, 1968, str. 226.

⁵⁷ U smislu prednjeg „Time što procesno pravo unaprijed određuje koje će konzekvencije pogoditi stranku zbog propuštanja, procesni sistem pruža mogućnost da se stranke služe propuštanjem kao modusom za manifestiranje procesno relevantne volje; pasivnost je modus za manifestaciju aktivnosti“, S. Triva i M. Dika, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004, str. 386.

⁵⁸ Dispozitivna pravna pravila (ius dispositivum), djeluju uslovno za razliku od strogih pravila (ius strictum) koja djeluju bezuslovno. Dispozitivna pravila primjenit će se u cjelosti ili djelimično, već prema tome, u kojem su obujmu kontrahenti drukčije disponirali.- M. Vuković, Opći dio Građanskog prava, Zagreb, 1959, str. 135.

riješe spor iz toga odnosa.⁵⁹ Dakle, mogućnost disponiranja u građansko-pravnom odnosu se, praktično, nastavlja i u parnici ali sada pomoću parničnih radnji koje procesni zakon daje na raspolaganje.

Nadalje, pretpostavka za donošenje presude zbog propuštanja je propuštanje dostave odgovora na tužbu, što znači da dostavljanje odgovora isključuje mogućnost donošenja ove presude.⁶⁰ Nametnuti tuženiku „dužnost“ dostave odgovora na tužbu, pa tuženik tu dužnost i izvrši, znači uskratiti mu pravo da (voljnim) nečinjenjem - propuštanjem odgovora na tužbu, pristane na tužbom traženu pravnu zaštitu i tako okonča postupak (a to je mimo intencije ZPP-a koji nastoji postupak okončati brzo, efikasno, jeftino, pa je u tu svrhu i osmišljena presuda zbog propuštanja).⁶¹ Priznanje i odricanje od tužbenog zahtjeva te sudska nagodba su dispozitivne parnične radnje stranaka i zakon ih tretira kao pravo stranaka (a ne dužnost), i s njima se spor riješava u meritumu, jer se donose odgovarajuće presude, odnosno konstatuje zaključenje sudske nagodbe. Isti efekat se postiže i presudom zbog propuštanja, meritorno riješava spor, a nužni uslov za tu presudu je propuštanje dostave odgovora na tužbu. Pošto su pomenute dispozitivne parnične radnje „pravo“ stranaka, zašto bi dostava odgovora na tužbu bila „dužnost“ tuženika, ako se zna da je efekat propuštanja odgovora na tužbu isti kao kod priznanja ili odricanja od tužbenog zahtjeva (sud donosi meritornu odluku odnosno usvaja tužbeni zahtjev). Dakle i propuštanje odgovora na tužbu, iako je pasivno držanje tuženika, ono dovodi do rješavanja spora u meritumu. Bez obzira što propuštanje odgovora na tužbu predstavlja nečinjenje aktivne radnje - dostave odgovora na tužbu, i to pasivno držanje je izraz volje, pristanka tuženika da se spor meritorno riješi na način kako tužba traži.

„Parnične radnje stranaka rezultat su njihovih dispozitivnih ovlaštenja. Nasuprot procesnim ovlaštenjima, nema procesnih dužnosti stranaka za poduzimanje određene parnične radnje.“⁶² Ako je dostava odgovora na tužbu „dužnost“ tuženika, tada bi se posljedica - presuda zbog propuštanja ukazivala kao kazna za nevršenje dužnosti odnosno za pasivnost (nečinjenje, propuštanje), a ova presuda to nije, nego je ona dispozitivna

⁵⁹ Načelo dispozicije stranaka nalazi svoje mjesto u čl. 2. i čl. 3. ZPP-a FBiH, propisivanjem da stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile u toku postupka, te da sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljani u postupku. Stranke mogu priznati ili se odreći zahtjeva, zaključiti sudske nagodbe, čl. 87., 180., 181.

⁶⁰ To slijedi iz čl. 182. Zakona o parničnom postupku FBiH.

⁶¹ Istina je da tuženik može u odgovoru na tužbu priznati zahtjev, ali to ne isključuje njegovo pravo da propusti odgovoriti na tužbu i tako izrazi saglasnost sa činjenicama tužbe i traženom posljedicom propuštanja, jer moguće da tuženik ima razloga zašto ne želi izričito priznati zahtjev, a obje procesne radnje, u biti, dovode do usvajanja zahtjeva, pa tuženik može birati koju od tih radnji poduzeti.

⁶² S. Triva i M. Dika, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004, str. 345.

presuda kao izraz volje tuženika manifestirane nečinjenjem – propuštanjem parnične radnje. Osobinu dispozitivne presude daju joj činjenice da je tuženik unaprijed, uz dostavu tužbe, upoznat sa činjenicama, dokazima i zahtjevom tužbe a što je bitno za zauzimanje stava tuženika hoće li ili neće odgovoriti na tužbu, te je upozoren na posljedicu propuštanja, pa kada i pored svega toga tuženik odluči da ne odgovori na tužbu, tada se presuda zbog propuštanja kao posljedica, objektivno, ne ukazuje kao kazna za pasivnost, pa je ni tuženik, subjektivno, ne može (ili, barem, ne bi trebao) doživljavati kao kaznu.

Svrha odgovora na tužbu⁶³ nije u tome da tuženik, po svaku cijenu, obavezno odgovori na tužbu da bi se postupak morao nastaviti, nego naprotiv, svrha mu je (pored ostalog) da tuženik, nakon što primi tužbu i priloge-dokaze, razmotri tužbene navode, tužbeni zahtjev i dokaze, te procijeni konkretnu svrsishodnost i svoj interes za dalje parničenje, koje se nastavlja ako dostavi odgovor na tužbu. Ako tuženik procijeni da mu je više u interesu da se postupak, već u toj fazi, okonča presudom zbog propuštanja (pristaje na tužbom traženu pravnu zaštitu), te se opredjeli da propusti odgovoriti na tužbu, ostaje pitanje zašto je zakon tuženiku nametnuo „dužnost“ da dostavi odgovor na tužbu, kada se zna da dostava odgovora spriječava presudu zbog propuštanja i okončanje postupka. Intencija ZPP-a je da se postupak okonča brzo i uz manje troška, pa kada tuženik tome može doprinijeti propuštanjem odgovora na tužbu, zašto mu nameštati „dužnost“ da na tužbu odgovori. Ako bi u svakom sudskom predmetu tuženik, kao savjesna stranka, izvršio „dužnost“ i odgovorio na tužbu, tada bi se bitno suzila mogućnost donošenja presude zbog propuštanja, a u istoj mjeri produžilo parničenje. Tada bi se presuda zbog propuštanja donosila samo onda kada tuženik iz nemara ili zaborava ne odgovori na tužbu, pa bi se presuda ukazivala, isključivo, kao kazna za propuštane odgovora, a ovoj presudi to nije zamišljena svrha. Dispozitivnost kao osobina normi građanskog materijalnog prava⁶⁴ našla je svoje mjesto i u normama građanskog parničnog procesnog prava, kroz parnične dispozitivne radnje stranaka. Dispozitivnost u građanskom materijalnom pravu podrazumjeva raspolaganja u zasnivanju ili uređivanju građanskopravnog odnosa, a dispozitivnost u parničnom postupku podrazumjeva pravo poduzeti, ali i

⁶³ O ulozi odgovora na tužbu vidi kod B. Poznić i V. Rakić-Vodinelić, *Građansko procesno pravo, Savremena administracija*, Beograd, 2010, str. 284.-286.

⁶⁴ U svim granama građanskog prava zajedničko je (pored ostalog) postojanje autonomije volje što uključuje slobodu ugovaranja i dispoziciju subjekata. Odstupanja o načela autonomije volje odnosno dispozitivnosti vidi kod Stanković i Vodinelić, *Uvod u građansko pravo*, Beograd, 1996, str. 4. i 252.

propustiti, radnje kojima se raspolaže zahtjevima istaknutim u postupku⁶⁵ (u vezi građanskopravnog odnosa povodom koga se vodi postupak). Sam smisao pojma disponiranje, raspolaganje, isključuje mogućnost da se ono nametne kao dužnost. Propisivanje sankcije – presude zbog propuštanja kao posljedice nedostavljanja odgovora na tužbu, nije razlog kojim bi se pravdala zakonska odredba da je tuženik „dužan“ dostaviti odgovor na tužbu, jer ta sankcija - presuda samo je posljedica tuženikovog disponiranja (nečinjenjem) odnosno njegovog prava na pasivno držanje u parnici onda kada je unaprijed upozoren i upoznat sa posljedicom svoje pasivnosti. U smislu, pod ovim naslovom, izloženog dostava odgovora na tužbu je pravo tuženika, pa bi bilo ispravno da je zakon propisao da tuženik „ima pravo da dostavi odgovor na tužbu“, ili da tuženik „može dostaviti odgovor na tužbu“, ili odredbu drugog sadržaja, ali koja daje pravo, a ne nameće dužnost. Propisivanjem da je dostava odgovora na tužbu „dužnost“ zakon je želio naglasiti značaj potrebe da se odgovor na tužbu dostavi i tako procesni subjekti pripreme za dalji postupak ili, eventualno, da tuženik nakon upoznavanja sa sadržajem tužbe i zahtjeva, stekne uvjerenje da odgovor na tužbu i nije potreban, te propuštanjem odgovora, kao svojom dispozicijom, omogući donošenje presude zbog propuštanja. Ovo zato što je opća intencija ZPP-a jačanje procesne discipline stranaka (i suda), efikasnost postupka (brži, kvalitetniji, jeftiniji, jednostavniji, itd)⁶⁶, pa u funkciji toga je i ova vrsta presude da bi se njome izbjeglo dalje parničenje kada tuženik ne dostavi odgovor na tužbu. Dakle, da bi zakonodavac posebno naglasio koliki je značaj odgovora na tužbu za dalji tok postupka, to je propisao „dužnost“ dostavljanja odgovora na tužbu, imajući u vidu da sama riječ „dužnost“ u pravnom i u svakodnevnom jeziku ima (ili barem treba da ima) poseban utjecaj na subjekta te „dužnosti“ u smislu da se dužnost treba izvršiti. Međutim, naglašavanje značaja odgovora na tužbu, zakon je mogao učiniti drugačijim odredbama jer, očito, propisivanje da je to „dužnost“ nema pravno teorijsko uporište.

6. Ostale osobine odgovora na tužbu

Po važećem ZPP odgovor na tužbu je procesna radnja koja se poduzima u propisanoj pismenoj formi i zakonskom prekluzivnom roku (čl.70.). Kada tuženik propusti pismeno odgovoriti na tužbu sud će donijeti presudu

⁶⁵ ZPP FBiH u čl.2.st.1. i čl.3.st.1. propisuje da sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku; te da stranke mogu slobodno raspolagati sa zahtjevima koje su stavile tokom postupka. To raspolaganje je, ipak, ograničenog domašaja od radbom da sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su protivna prinudnim propisima (čl.3.st.2), čime se želi zaštititi širi društveni interes.

⁶⁶ Vidi Z. Kulenović, „Komentar ZPP-a FBiH i RS“, Sarajevo, 2005, str. 326.

zbog propuštanja⁶⁷ ako su ispunjene i ostale pretpostavke, a ako tužbom nije predložena ta presuda, sud će nastaviti postupak, pa tuženik može na pripremnom ročištu ili na ročištu za glavnu raspravu izložiti odgovor na tužbu.⁶⁸ Mogućnost (pravo) da tuženik odgovor na tužbu izloži na pripremnom ročištu i na glavnoj raspravi u smislu čl.78.st.1 i čl.99.st.1. tačka 2. ZPP-a, ne znači da je zakon tuženiku dao mogućnost da sanira (nadmjesti) propust blagovremene dostave pismenog odgovora na tužbu.

Propuštanje pismenog odgovora na tužbu ima posljedicu donošenje presude zbog propuštanja (uz ostale pretpostavke). Propuštanje usmenog odgovora na tužbu na ročištu nema posljedicu - presudu zbog propuštanja, nego može eventualno, štetiti kvalitetnoj pripremi za glavnu raspravu u mjeri u kojoj kvalitetu te rasprave može doprinijeti odgovor na tužbu. Usmeni odgovor na tužbu na ročištu je, u biti, izlaganje sadržaja već ranije dostavljenog pismenog odgovora na tužbu (ako je dostavljen), uz mogućnost izmjene ili proširenja sadržaja istog. Ako pismenog odgovora nije bilo, sud će donijeti presudu zbog propuštanja (kada su ispunjene pretpostavke), pa tada neće ni biti ročišta niti mogućnosti davanja usmenog odgovora na tužbu. Ako presuda zbog propuštanja ne bude donesena jer nije bilo prijedloga za nju, a nije bilo ni pismenog odgovora na tužbu, tuženik može na ročištu, prvi put, izložiti odgovor na tužbu. Sud će poučiti tuženika o tome šta treba da sadrži odovor na tužbu i upozoriti na posljedice nedostavljanja istog u roku. U odgovoru na tužbu tuženik će istaći procesne prigovore, ako ih ima, izjasniti se da li priznaje ili osporava tužbeni zahtjev, te navesti i druge podatke koje mora imati svaki podnesak.⁶⁹ Osporavajući zahtjev tuženik treba navesti i razloga za to, činjenice za svoje navode i dokaze kojima se mogu utvrditi te činjenice i pravni osnov za svoje navode (u smislu čl.71.). Tuženik, u odgovoru na tužbu, ne može postaviti one materijalno pravne zahtjeve koje može staviti u protivtužbi ili posebnoj tužbi, osim zahtjeva za troškove postupka i za prebijanje potraživanja. Može priznati tužbeni zahtjev, kada će sud donijeti presudu na osnovu priznanja.⁷⁰ Ako tuženik u odgovoru na tužbu ospori zahtjev, ali prizna činjenice iz tužbe, tada opet sud ne može donijeti presudu zbog propuštanja (jer dostava odgovora spriječava ovu presudu), nego će sud nastaviti postupak - zakažati ročište, a priznanje činjenica će biti od utjecaja na dokazivanje. Tuženik može isticati incidentalne zahtjeve procesne naravi kao npr. zahtjev

⁶⁷ Lat. *omissio* - propuštanje; *iudicium* – presuda.

⁶⁸ Vidi J. Čizmić, S. Miljko, „O presudi zbog propuštanja sa posebnim osvrtom na pravne lijekove/sredstva protiv te presude“, *Pravna misao* br.1-2, Sarajevo, 2008, str. 39.

⁶⁹ Ako odgovor na tužbu kao podnesak nema ono što mora imati, sud će pozvati tuženika da ga uredi, a ako to ne učini sud postupa po čl. 336.ZPP-a.

⁷⁰ Čl.180.ZPP-a.

za svrsishodnu delegaciju, za izuzeće sudije, za oslobađanje od plaćanja troškova postupka, za prekid postupka, za imenovanje prethodnika i sl.⁷¹ Momenat prijema odgovora na tužbu u sudu je relevantan i za stavljanje prigovora, prijedloga i vršenje parničnih radnji koje se moraju poduzeti do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari (čl.72.). Kada je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun sud će, radi otklanjanja tih nedostataka, odgovor na tužbu vratiti tuženiku radi ispravke ili dopune i za to odrediti rok ne duži od 8 dana (čl.73. u vezi čl.336.). Radi se o sudskom roku čija je samo gornja granica određena zakonom. Ako tuženik ne uredi (ispravi ili dopuni) odgovor na tužbu, isti sa smatra neurednim podneskom, a zavisno od postupanja tuženika, sud će odgovor na tužbu (kao podnesak) odbaciti ili smatrati povučenim u smislu čl.336.st.3. ZPP-a. Bilo koju od ove dvije odluke da sud donese (odgovor na tužbu odbaci ili ga smatra povučenim) – to bi značilo da nema odgovora na tužbu, pa se otvara pitanje da li ima uslova za donošenje presude zbog propuštanja?

U takvom slučaju sud ne bi mogao donijeti presudu zbog propuštanja (i kada su uspunjene sve ostale pretpostavke). Ovo zato što donošenje te presude sprječava sama činjenica da je podnesen odgovor na tužbu, pa makar i kao neuredan podnesak, a što slijedi iz čl.182. st.1. ZPP-a. Presuda zbog propuštanja se donosi u pretpostavci da tuženik priznaje činjenične navode tužbe (a u krajnjem pristaje i na posljedicu - presudu)⁷² te iz toga razloga nije odgovorio na tužbu. U protivnom ako tuženik, ipak, pismeno odgovori na tužbu, pa bilo to i neurednim podneskom, to znači (objektivna pretpostavka) da tuženik ne priznaje činjenice iz tužbe (osim ako ih izričito prizna), niti pristaje na donošenje presude zbog propuštanja, jer je prethodno upozoren na mogućnost njenog donošenja ako propusti pismeno odgovoriti na tužbu. Propuštanje odgovora na tužbu je uzrok, a presuda zbog propuštanja posljedica toga uzroka, te u situaciji kada tuženik, makar i neuredno, odgovori na tužbu to znači da je želio spriječiti nastanak uzroka, a time i posljedice, pa je to dovoljno da bi se spriječilo donošenje ove presude. Uz ovo, prema čl.182.ZPP-a za donošenje presude zbog propuštanja je dovoljno da se ne dostavi odgovor na tužbu u roku, pa stoga njegovo dostavljanje, i kao neurednog, je dovoljno da spriječi

⁷¹ Vidi S. Triva, M. Dika, „Građansko parnično procesno pravo“, Narodne novine, Zagreb, 2004, str. 542.

⁷² Opširnije vidi S. Triva, M. Dika, „Građansko parnično procesno pravo“, Narodne novine, Zagreb, 2004, str. 605.-, „Ipak moglo bi se tvrditi da je neosporavanje tužbenog zahtjeva kao pretpostavke za donošenje presude zbog ogluhe (propuštanja) posredno implicirano u izričito pripisanoj pretpostavci –u propuštanja tuženika da dostavi pisani odgovor na tužbu.Samo tako se može opravdati dispozitivni karakter presude zbog ogluhe...“

ovu presudu.⁷³ U sudskoj praksi je veoma rijetko, da na poziv suda, tuženik ne dupuni ili ne ispravi odgovor na tužbu, pa da ga sud odbaci ili smatra povučenim. Tuženici, gotovo redovno, u odgovoru na tužbu se izjasne o, eventualnom priznanju ili (češće) o osporavanju tužbenog zahtjeva.⁷⁴ Tako se, u praksi, uglavnom i ne otvara pitanje uzročno-posljedičnog odnosa između neurednog odgovora na tužbu i presude zbog propuštanja. Urednost (potpunost, razumljivost) odgovora na tužbu ima značaj za dalje kvalitetno pripremanje suda i stranaka za glavnu raspravu, pa ako on nije uredan te ga sud odbaci ili smatra povučenim, ne može se donijeti presuda zbog propuštanja, ali to može imati štetne posljedice na kvalitet daljeg postupka, najprije za tuženika (jer u pismenom odgovoru mogao je izložiti procesne i materijalne prigovore, činjenice, dokaze). Međutim, tuženik takav propust može ispraviti izlaganjem usmenog odgovora na tužbu na pripremnom ročištu ili glavnoj raspravi u smislu čl.78.st.1. i čl.99. st.1.tačka 2. ZPP-a. Odredbe o odgovoru na tužbu, na odgovarajući način se primjenjuju i na odgovor na protivtužbu, a što je posljedica jednakog tretmana tužbe i protivtužbe (čl.74.st.4.).

Zaključak

Procesna ustanova - odgovor na tužbu je u funkciji načela kontradiktornosti (obostranog saslušanja stranaka). To je parnična procesna radnja tuženika kojom on iznosi svoj stav o tužbi i tužbenom zahtjevu. U njemu može priznati ili osporiti zahtjev, treba navesti činjenice za svoje navode i dokaze tih činjenica, te pravni osnov svojih navoda, ali i podatke kao i svaki drugi podnesak. Bio je normiran u Zakoniku o sudskom postupku u građanskim parnicama iz 1929. godine sa izvjesnim specifičnostima u odnosu na kasnije propise, a potom Zakonima o parničnom postupku (FNRJ, SFRJ, FBiH) u periodu 1957. do 1998., sa istovjetnim odredbama, da bi Zakoni o parničnom postupku u FBiH i RS iz 2003. godine uveli novine u ovu ustanovu. Dostava tužbe tuženiku, u svakom periodu, je bila obave-

⁷³ U Zakonu o parničnom postupku R Srbije, čl.285. je propisano "Ako odgovor na tužbu ima nedostatke zbog kojih se ne može ispitati, smatraće se da tuženi nije ni dostavio odgovor na tužbu". Iz toga slijedi da bi sud mogao, uz ostale ispunjene pretpostavke, donijeti presudu zbog propuštanja, jer se neuredan odgovor smatra kao da ne postoji.

⁷⁴ „Tuženi najčešće u odgovoru na tužbu osporava tužbeni zahtjev i predlaže sudu da isti odbije u meritumu kao neosnovan (absolutio ab actione) ili odbaci kao neblagovremen, nepotpun ili nedopušten (absolutio ab instantia) zbog nedostatka procesnih pretpostavki“ - S. Omanović, Civil procedure - radovi, Universiti press, Sarajevo, 2003.

Vrhovni vojni sud G:110/67, „Odgovor na tužbu koji ne sadrži priznanje zahtjeva predstavlja njegovo osporavanje“ (I. Crnić, Parnični postupak u praksi, Narodne novine, Zagreb, 1987, str. 367.).

zna procesna radnja suda, jer se njome ostvaruje načelo kontradiktornosti. Međutim, uz dostavu tužbe, traženje odgovora na tužbu nije uvijek bila dužnost suda, niti dostava odgovora dužnost tuženika, a to je zavisilo od toga koji ZPP je bio na snazi. U zakonima u periodu 1957. do 2003. godine, traženje suda od tuženika da dostavi odgovor na tužbu, u pravilu, nije bila obavezna radnja suda (sa manjim izuzecima), nego je sudija ocjenjivao svrsishodnost toga. Ni tuženik nije imao dužnost dostaviti odgovor na tužbu, a propuštanje istoga nije bilo praćeno nikavom štetnom posljedicom za tuženika. U periodu tih zakona, predsjednik vijeća je određivao dužinu roka za dostavu odgovora na tužbu u okviru zakonskog roka do 15 dana a najduže do 30 dana. Dakle, rok za odgovor na tužbu, po tim zakonima, nije bio prekluzivni, nego sudski rok. Dostava odgovora na tužbu uz osporavanje tužbenog zhtjeva je spriječavala donošenje presude zbog izostanka. ZPP iz 2003.godine unosi novine i u odgovor na tužbu. On propisuje da je tuženik dužan dostaviti odgovor na tužbu, ali imajući u dispozicije, raspolaganja subjekata građanskopravnog odnosa u kome je došlo do spora, te dispozicije stranaka u parničnom postupku u vidu parničnih radnji kojima mogu riješiti spor odnosno okončati parnicu, to je mišljenje da je davanje odgovora na tužbu pravo tuženika a ne njegova dužnost. Ovo stoga što voljnim propuštanjem odgovora na tužbu tuženik nečinjenjem disponira i pristaje na pružanje pravne zaštite tužbom tražene, pa nema opravdanog razloga nametnuti mu obavezu da odgovori na tužbu. Prema ZPP-u rok tuženiku za dostavu odgovora na tužbu teče od prijema tužbe, ali prema drugoj odredbi presuda zbog propuštanja se donosi ako se odgovor na tužbu ne dostavi u roku tekućem od dostave tužbe tuženiku, što ukazuje na nedosljednost zakona u normiranju odnosno primjeni pojmova „prijem“ i „dostava“. Dakle, postoji suprotnost čl.70.st.1. i čl.182.st.1. ZPP-a. Dosljednom primjenom zakona, tuženiku rok za odgovor na tužbu trebao bi da teče od dana prijema tužbe na odgovor (čl.70.st.1.), ali isto je ozbiljno dovedeno u sumnju odredbom čl.182.st.1. koja posljedicu propuštanja vezuje za čas dostave tužbe. Stoga, zakon treba definisati „prijem“ te, eventualno, ga ili poistovjetiti ili jasno razdvojiti od „dostave“, da bi se izbjegle nedoumice o značenju ovih pojmova i njihovoj primjeni u praksi. Sudska praksa se opredjelila za rok od „dostave“ tužbe tuženiku na odgovor, za što uporište nalazi u čl.182.st.1.ZPP. (iako odredba č.70.st.1. zakona to dovodi u sumnju). To je pravno-teorijski opravdano i pravilnije nego rok od „prijema“, jer računanje rokova od prijema pismena skopčano je sa nizom problema i mogućnosti zloupotreba procesnih prava vezano za tvrdnje i dokazivanje časa prijema. Uz činjenicu da pojam „prijem“ nije sadržajno normiran, a nasuprot tome „dostavljanje“ pismena je detaljno normirano, to se ukazuje da već postojeća pravna sigurnost - kroz

potpunu normiranost ustanove dostave pismena, daje pouzdan osnov za zaključak da bi se svi rokovi, pa i rok za odgovor na tužbu, trebali računati od „dostave“ tužbe tuženiku na odgovor. Zakon bi to trebao izričito propisati. Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta BiH, rok za odgovor na tužbu propisuje od dostave tužbe tuženiku na odgovor čime je spriječio, eventualne, prednje dileme. Odgovor na tužbu može se dati i usmeno na ročištu, ali se time ne sanira propust pismenog odgovora na tužbu, nego se izlaže odgovor na tužbu onda kada nije donesena presuda zbog propuštanja pa se postupak dalje nastavio. Ako tuženik u roku ne dostavi pismeni odgovor na tužbu sud će donijeti presudu zbog propuštanja. Odgovor na tužbu treba biti uredan-razumljiv i potpun kao podnesak (i ostale elemente), a ako to nije sud poziva tuženika da ga uredi, pa ako ovaj to ne učini podnesak se odbacuje ili se smatra povučenim. U takvom slučaju, ipak, sud ne može donijeti presudu zbog propuštanja jer je tuženik odgovorio na tužbu, a prema zakonu ta presuda se donosi samo ako se odgovor ne dostavi, što znači ako se odgovor dostavi, pa makar i neuredan, on spriječava donošenje presude. U odgovoru na tužbu tuženik može priznati zahtjev kada će sud donijeti presudu na osnovu priznanja. Može osporiti zahtjev a priznati činjenice iz tužbe kada će sud nastaviti postupak, odnosno zakazati ročište (ali neće donijeti presudu zbog propuštanja). Na odgovor na protivtužbu primjenjuju se odredbe o odgovoru na tužbu, zbog jednakog tretmana tužbe i protivtužbe.

Literatura:

1. Triva, S., Dika, M. (2004), Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb.
2. Triva, S. (1968), Rječnik građanskog procesnog prava, Informator, Zagreb.
3. Zuglija, S., Triva, S. (1957), Komentar Zakona o parničnom postupku, N. novine Zagreb
4. Triva, S. (1964), Građansko procesno pravo, Narodne novine, Zagreb.
5. Triva-Belajec-Dika, (1986), Građansko parnično procesno pravo, N. novine, Zagreb.
6. Triva, S., (1982), Građansko parnično procesno pravo, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.
7. Ilić, M. (1929), Građanski parnični postupak–Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, Izdavačka knjižarnica Geca Kona, Beograd.
8. Poznić, B. (1978), Građansko procesno pravo, Savremena administracija, Beograd.
9. Poznić, B. (1987), Građansko procesno pravo, Savremena administracija, Beograd.
10. Poznić, B. i Rakić –Vodinić, V. (2010), Građansko procesno pravo, SA Beograd
11. Čalija, B. Omanović, S. (2000), Građansko procesno pravo, Pravni fakultet, Sarajevo.
12. Omanović, S. (2002) Dispositio u građanskom postupku, Pravni fakultet Mostar,
13. Omanović, S. (2002) Contumacia, Pravni fakultet u Bihaću,
14. Omanović, S. Civil procedure – radovi, (2003) University press, Sarajevo.
15. Janković, Ž, Janković, M., Karamarković, H. Petrović, D, (1987), Komentar Zakona o parničnom postupku/SFRJ/, Savremena administracija, Beograd.
16. Dika, M., Čizmić, J., (2000), Komentar Zakona o parničnom postupku, OSCE, Sarajevo.
17. Čizmić, J. (2009), Komentar zakona o parničnom postupku FBiH, Privredna štampa, Sarajevo.

18. Ralčić, T., Tanasković, V. (1977), Zakon o parničnom postupku/SFRJ/ sa komentarom, sudskom praksom i obrascima, Književne novine, Beograd.
19. Spaić, V., (1971), Građansko pravo, Univerzitet u Sarajevu,
20. Popov, D., (2005), Građansko pravo - opšti deo, Službeni glasnik Beograd,
21. Vuković, M., Vuković, Đ., (1981), Izrada pravnih propisa, Informator, Zagreb.
22. Komentar Zakona o parničnom postupku FBiH,(2005), Vijeće evrope, Sarajevo
23. Crnić, I. (1987), Parnični postupak u praksi, Narodne novine, Zagreb.
24. Zečević, E. (1997), Građansko-pravni i porodično-pravni odnosi, FMP, Sarajevo.
25. Rajović, V., Živanović, M., Momčinović, M, (2001.) Građansko procesno pravo, Pravni fakultet Banja Luka.
26. Živanović, M. (2004), Novo parnično procesno pravo Republike Srpske, Pravni fakultet u Banja Luci,
27. Kulenović, Z. (2005.) Komentar Zakona o parničnom postupku FBiH i RS, Sarajevo
28. Vizner, B. (1966), Građansko pravo, NIP Štampa, Osijek
29. Vuković, M. (1959), Opći dio građanskog prava, Školska knjiga Zagreb,
30. Vedriš, M., Klarić, P. (2002), Građansko pravo, Narodne novine Zagreb,
31. Stanković, Vodinelić, (1996), Uvod u građansko pravo, Nomos Beograd

Propisi:

1. Zakon o parničnom postupku SFRJ od 1957. i 1977.
2. Zakon o parničnom postupku F BiH (od 1998. i 2003.) i RS (2003)
3. Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH
4. Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta BiH
5. Zakon o parničnom postupku R Hrvatske
6. Zakon o parničnom postupku R Srbije
7. Zakon o parničnom postupku R Crne Gore
8. Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama Kraljevine SHS, od 1929. godine

STATEMENT OF DEFENSE – obligation or right, from the receipt or from the service of a lawsuit?

Summary

The concept of civil procedure in a domestic law is a concept which usually secures equal treatment of both parties through the procedure principles, among them a principle of contradiction.

The statement of defense is one of the procedure institutes which makes it possible.

It was regulated by the Law on Court procedure in civil procedures of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes from 1929, then by Laws on Civil procedure of Federal People's Republic of Yugoslavia/Social Federal Republic of Yugoslavia – 1957 and 1977, then in Federation of Bosnia and Herzegovina 1998, in Brčko District in Bosnia and Herzegovina in 2000 and finally in 2003 in Federation of Bosnia and Herzegovina and Republic of Srpska. These last laws have brought important changes in this institution, which partially have made this procedure more qualitative but have also brought dilemmas, especially in a context of this institution and default judgement.

With regard to the content of provisions about statement of defense, the questions which seek answers and explanation are: is the statement of defense the duty or obligation of the defendant, does the period of time for the statement of defense run from the receipt of a lawsuit or from the service of a lawsuit to the defendant, on which answers the entry of a default judgement depends.

This is the frame of this work.

Key words: statement of defense, receipt, service of delivery, duty, right.